

ประโยค ป.ธ.๓
ปัญหาและเฉลย บาลีไวยากรณ์
สอบครั้งที่ ๒ วันที่ ๑๘ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๕

๑. กรณที่ทำอักษร มีเท่าไร ๆ อะไรบ้าง ๆ ในจำนวนนั้น ปลายล้นเป็นกรณของอักษรตัวไหน บ้าง ๆ
๑. กรณที่ทำอักษรมี ๔ ๆ คือ **ชีวหามขุฌิ** ท่ามกลางล้น ๑ **ชีวโหปคฺ** ถัดปลายล้นเข้ามา ๑ **ชีวหคฺ** ปลายล้น ๑ **สกฎจัน** ฐานของตน ๑ ๆ
- ปลายล้น** เป็นกรณของอักษรที่เป็นทนต์ชะ ได้แก่ อักษร ๗ ตัวนี้ คือ ต ถ ท ธ น ล ส ๆ
๒. อากมสนธิกริโยปกรณ ในนิกคหิตสนธิ ใช้ลงได้ในที่เช่นไรบ้าง ๆ **ผลมิจฉว** ในคำว่า “ผลมิจฉว วณสมิ วานโร” เป็นสนธิอะไร ๆ ตัดและต่ออย่างไร ๆ
๒. ใช้ลงในที่เช่นนี้ คือ เมื่อสระกิติ พยัญชนะกิติ อยู่เบื้องหลัง ลงนิกคหิตได้บ้าง เช่น จกขุ + อุทปาติ เป็น จกขุอุทปาติ, อว + สิโร เป็น อวสิโร เป็นต้น ๆ
- ผลมิจฉว** เป็นอาเทศนิกคหิตสนธิและโลปสระสนธิ ตัดเป็น **ผล + อิจฉ + อิว**
- ระหว่าง **ผล + อิจฉ** นิกคหิตอยู่หน้า สระอยู่หลัง แปรลงนิกคหิตเป็น ม ต่อเป็น ผลมิจฉฉ
- ระหว่าง **ผลมิจฉ + อิว** นิกคหิตอยู่หน้า ลปสระเบื้องปลายได้บ้าง คือ ลบ อิ ที่ อิว ต่อเป็น ผลมิจฉว ๆ
๓. นามศัพท์ ในบาลีภาษานั้น ท่านแบ่งลิงค์ไว้เท่าไร ๆ อะไรบ้าง ๆ ที่จัดเช่นนั้น อาศัยอะไร เป็นหลัก ๆ จงตอบพร้อมทั้งยกตัวอย่างมาประกอบด้วย ๆ
๓. **นามศัพท์** ในบาลีภาษานั้น ท่านแบ่งเป็นลิงค์ไว้ ๓ ๆ คือ ปุงลิงค์ เพศชาย ๑ อิตถิลิงค์ เพศหญิง ๑ นปุงสกลิงค์ มิใช่เพศชายมิใช่เพศหญิง ๑ ๆ
- ที่จัดเช่นนั้น เพราะอาศัยหลัก คือ จัดตาม**สมมติ**ของภาษาบ้าง จัดตาม**กำเนิด**บ้าง ๆ
- ที่จัดตาม**สมมติ**นั้น ยกตัวอย่างเช่น **ทาโร** เมีย เป็นอิตถิลิงค์ สมมติให้เป็นปุงลิงค์ **ปะเทโส** ประเทศ เป็น นปุงสกลิงค์ สมมติให้เป็นปุงลิงค์ **ภูมि** แผ่นดิน เป็น นปุงสกลิงค์ สมมติให้เป็น อิตถิลิงค์ เป็นต้น

ส่วนที่จัดตามกำเนิดนั้น ตัวอย่างเช่น **ปุริโส** ชาย เป็นบุงลิงค์ **อิทธิ** หญิง เป็นอิทธิลิงค์ เป็นต้น ฯ

๔. **อาย อีย** ปัจจัย เป็นไปในความอะไร ฯ ใช้ประกอบกับอะไร ฯ จงแจก **คห** ธาตุ (ในความถือเอา) ด้วยวิภัตติหมวดภวิสสันติ เฉพาะประสสพมาตุ ฯ

๔. **อาย อีย** ปัจจัย เป็นไปในความประพฤติ ถ้าประกอบกับนามศัพท์ที่เป็นคุณนาม แปลว่า ประพฤติ เช่น จิรายติ ประพฤติช้อยู่ เป็นต้น ถ้าประกอบกับนามศัพท์ที่เป็นนามนาม แปลว่า ประพฤติเพียงดั่ง เช่น ปุตตยติ ย่อมประพฤติให้เป็นเพียงดั่งบุตร ฐมายติ ย่อมประพฤติเพียงดั่งคว้น เป็นต้น ฯ ใช้ประกอบกับนามศัพท์ให้เป็นกิริยาศัพท์ ฯ

แจก **คห** ธาตุ (ในความถือเอา) ลง **ณหา** ปัจจัย ด้วยวิภัตติหมวดภวิสสันติ เฉพาะประสสพ ดังนี้

บุรุษ	เอกวจนะ	พหูวจนะ
ป.	คณหิสสติ	คณหิสสนติ
ม.	คณหิสสสิ	คณหิสสถ
อุ.	คณหิสสามิ, คณหิสส์	คณหิสสาม

แจก **คห** ธาตุ (ในความถือเอา) ลง **อ** ปัจจัย ด้วยวิภัตติหมวดภวิสสันติ เฉพาะประสสพ ดังนี้

บุรุษ	เอกวจนะ	พหูวจนะ
ป.	คหิสสติ	คหิสสนติ
ม.	คหิสสสิ	คหิสสถ
อุ.	คหิสสามิ, คหิสส์	คหิสสาม

แจก **คห** ธาตุ (ในความถือเอา) ลง **เอ** ปัจจัย ด้วยวิภัตติหมวดภวิสสันติ เฉพาะประสสพ ดังนี้

บุรุษ	เอกวจนะ	พหูวจนะ
ป.	คหเสสสติ	คหเสสนติ
ม.	คหเสสสสิ	คหเสสสถ
อุ.	คหเสสสามิ, คหเสสส์	คหเสสสาม

๕. ปัจจัยนามกิตก์ แบ่งเป็นกี่พวก ๆ และใช้ต่างกันอย่างไร ๆ **คมภีรจारी** (อุทโท) ลงปัจจัยอะไร ๆ เป็นรูปและสาธนะอะไร จงตั้งวิเคราะห์มาดู ๆ
๕. ปัจจัยนามกิตก์ แบ่งเป็น ๓ พวก ๆ และใช้ต่างกันอย่างไร คือ
- กิตปัจจัย** ใช้สำหรับประกอบกับศัพท์ที่เป็นกัตตุรูปอย่างเดียว ๑
- กิจปัจจัย** ใช้สำหรับประกอบกับศัพท์ที่เป็นกัมมรูปและภาวรูป ๑
- กิตกิจปัจจัย** ใช้สำหรับประกอบกับศัพท์แม่ทั้ง ๓ เหล่า ๑ ๆ
- คมภีรจारी** (อุทโท) ลง **ณิ** ปัจจัย ๆ เป็นกัตตุรูป กัตตุสาธนะ
- วิ. คมภีเร จรตีติ คมภีรจारी (อุทโท)
- หรือเป็น **กัตตุรูป กัตตุสาธนะ** ลงในอรรถแห่ง**ตัสสีละ**
- วิ. คมภีเร จรติ สีเลนาติ คมภีรจारी (อุทโท)
- หรือเป็น **สมาสรูป ตัสสีลสาธนะ**
- วิ. คมภีเร จริตุ สีมสสาติ คมภีรจारी (อุทโท) ๆ
๖. ลุตตสมาส กับ อลุตตสมาส มีลักษณะต่างกันอย่างไร ๆ จงตอบพร้อมทั้งยกตัวอย่างประกอบ ๆ
- สีลาทิสมนพนา** (ภิกขุ) เป็นสมาสอะไรบ้าง จงตั้งวิเคราะห์มาตามลำดับ ๆ
๖. มีลักษณะต่างกันอย่างไร คือ
- ลุตตสมาส** เป็นสมาสที่ลบลวิภัตติของศัพท์หน้าเสีย ในเมื่อย่อศัพท์เข้าเป็นบทเดียวกัน ยกตัวอย่างเช่น กจินสส ทุสส์ เป็น **กจินทุสส์** ผ้าเพื่อกฐิน รณโณ ธนั เป็น **ราชธณั** ทรัพย์ของพระราชชา เป็นต้น
- ส่วน **อลุตตสมาส** เป็นสมาสที่มีได้ลบลวิภัตติเช่นนั้น คงวิภัตติไว้ตามเดิม ยกตัวอย่างเช่น ทูเร นิทานั เป็น **ทูเรนินทานั** วัตถุมีนินทานในที่ไกล อูรสิ โลโม เป็น **อูรสิโลโม** (พราหมโณ) พราหมณ์ มีชนที่อก เป็นต้น ๆ
- สีลาทิสมนพนา** (ภิกขุ) เป็นตติยาตปปริสสมาส มี ฉัญฐิตุลยาธิกรณพหุพพิทิสมาส เป็นภายใน ตั้งวิเคราะห์ตามลำดับ ดังนี้
- ฉ. ตุล.** วิ. สีสั อาทิ เยสั เต สีลาทโย (คณา)
- ฉ. ตป.** วิ. สีลาทีหิ สมพนา สีลาทิสมนพนา (ภิกขุ) ๆ
๗. ปุรณตัทธิต มีปัจจัยเท่าไร ๆ อะไรบ้าง ๆ **อิทธิมา** (ภิกขุ) แปลว่าอะไร ๆ ลงปัจจัยอะไร ๆ ในตัทธิตไหน ๆ จงตั้งวิเคราะห์มาดู ๆ

๗. ปุณฺณตฺถิตฺตํ มีปัจจัย ๕ ตัว ๆ คือ ตีย ถ จ ม อี ๆ

อิทธิมา (ภิกขุ) แปลว่า (ภิกษุ) มีฤทธิ์ ๆ

ล. มนฺตุ ปัจจัย ๆ ใน ตทฺสสฺสตีตฺถิตฺตํ

ว. อิทธิ อสส อตฺถิตฺติ อิทธิมา (ภิกขุ)

ให้เวลา ๓ ชั่วโมง